

Έφηβοι της ισχυρής Ελλάδας

Άνεργοι της κρίσης

» **2003 - 2013.** Μόλις 10 χρόνια. Κι όμως. Οι διαφορές των παιδιών που ενηλικιώθηκαν το 2003, των σημερινών 28άρηδων, με τους σημερινούς 18άρηδες είναι τεράστιες. Οι μεν πρώτοι, αν και κακοπληρωμένοι ως γενιά -πρόκειται για την περιβόητη γενιά των 700 ευρώ-, διαφέρουν ουσιαστικά από τους σημερινούς 18άρηδες.

Οι πρώτοι έπεσαν πάνω στις εξεγέρσεις του 2008 -λίγο συμμετοχοί και λίγο θεατές στα 23 τους- και οι δεύτεροι -στα 13- κατάλαβαν ίσως νωρίς κι απότομα πως «όταν θέλουν κάτι πολύ» το σύμπαν μάλλον δεν θα συνωμοτήσει για να το αποκτήσουν.

Αυτοί που το 2003 έγιναν 18 θυμούνται ολόκληρο το πολιτικό και οικονομικό σύμπαν της χώρας (εκτός από τον τότε Συνασπισμό, βέβαια) να πανηγυρίζει που η Ελλάδα πήρε τους Ολυμπιακούς Αγώνες και να καμαρώνει για το «είδος και το επίπεδο» της ανάπτυξης της χώρας, θυμούνται τις πυρετώδεις προετοιμασίες, τους κοστούμαρισμένους ταξιτζήδες, τους μετανάστες που έσκαψαν σχεδόν κάθε κεντρικό δρόμο της Αθήνας, την τελετή έναρξης με τον «Έρωτα», διά χειρός Δημήτρη Παπαϊωάννου, να πετά πάνω από την Ελ-

λάδα, την αρχαία και τη νεότερη, αλλά και την πιο «λαϊκοπόη» τελετή λήξης, με τον Σάκη Ρουβά και την Άννα Βίσση, τη νίκη στο ευρώ και άλλα πολλά events που ανόρθωσαν το «εθνικό αίσθημα».

Θυμούνται ότι οι γονείς τους εκείνη την εποχή πήραν «ολυμπιακό δάνειο» για να πάρουν καινούργια τηλεόραση, με επίπεδη οθόνη, για να δουν την τελετή έναρξης, και διακοποδάνειο για να λείπουν τον Αύγουστο. Άλλωστε αυτά επέβαλλαν οι τηλεοράσεις. Θυμούνται τον Κώστα Καραμανλή, αλλά και τον συνονόματό του Σημίτη, και φευγαλέα τον Αντρέα... Ίσως περισσότερο ακόμη τα ιατρικά ανακοινωθέντα για την υγεία του σε ζωντανή σύνδεση στα κεντρικά δελτία των 8.

Όσοι τη δεκάετία του '90 πήγαιναν δημοτικό «ονειρεύονταν» τι θέλουν «να γίνουν» όταν μεγαλώσουν, με τους γονείς τους να τους διαβεβαίωνουν πως θα τα καταφέρουν «αν το θέλουν πολύ». Τότε όλοι ήθελαν να σπουδάσουν «διοίκηση επιχειρήσεων»... Είναι οι ίδιοι τους οποίους σήμερα συμβουλεύουν να καλλιεργήσουν πατάτες γιατί το μέλλον είναι «στον πρωτογενή τομέα».

Όταν έγιναν φοιτητές κάποιοι από αυτούς -δεν είναι όλοι οι νέοι το ίδιο,

το μόνο τους κοινό είναι ότι είναι νέοι- την ίδια περίοδο- βρέθηκαν στις κινητοποιήσεις για το Άρθρο 16.

Μετά ήρθε ο νόμος Διαμαντοπούλου, οι σημερινοί 28άρηδες κάπως μεγάλοι, οι 18άρηδες κάπως μικροί, όλοι τους συνειδητοποιημένοι πια ότι το μέλλον τους είναι ταξικά προδιαγεγραμμένο. Κοινωνική κινητικότητα τέλος.

Οι νέοι του σήμερα, είτε 18 είτε 28, έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι με τη ματαιώση, την ανεργία και βέβαια την «αφραγκία». Ζουν ως κατά συνθήκην έφηβοι στο σπίτι των γονιών τους και αντιλαμβάνονται -ο καθένας με τον τρόπο του- πως είτε θα γίνουν η «παράπλευρη απώλεια» της κρίσης είτε θα μεταναστεύσουν όπως οι παππούδες τους -με μόνη διαφορά τα πολλά πτυχία στις απο-

σκευές τους- είτε θα μείνουν εδώ «να το παλέψουν».

Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας 75 εκατομμύρια νέοι ηλικίας από 15 έως 24 ετών αναζητούν εργασία παγκοσμίως. Στις χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) οι νέοι που αναζητούν δουλειά έχουν αυξηθεί κατά 1/3 σε σχέση με το 2007. Στη δυτική Ευρώπη 8 εκατομμύρια νέοι είναι άνεργοι και βρίσκονται εκτός εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενώ στην Ε.Ε. 6 εκατομμύρια νέοι κάτω των 25 ετών ψάχνουν αλλά δεν βρίσκουν δουλειά. Οι χώρες του ευρωπαϊκού Νότου χτυπούν «κόκκινο»: έξι στους δέκα νέους στη χώρα μας είναι χωρίς δουλειά, ένας στους δύο στην Ισπανία, 43% στην Πορτογαλία, 39% στην Ιταλία, 33% στην Κύπρο. Και στη Γαλλία, όμως, το ποσοστό των ανέργων νέων ανέρχεται στο 26,5%...

Για την Ιστορία, και το 2003 η ανεργία των νέων ήταν πολύ υψηλή, στο 25,2% (21,4% στους άνδρες 18-29 και 29% στις γυναίκες από 18-29). Σήμερα, με βάση τις μετρήσεις του δεύτερου τριμήνου του 2013, η ανεργία στους νέους 15-24 ετών έχει σκαρφαλώσει στο 59%.

Με αφορμή την έναρξη του 2ου

Φεστιβάλ των Νέων ΣΥΡΙΖΑ στις 27, 28 και 29 Σεπτεμβρίου η «Αυγή» ανοίγει τον «Φάκελο Νεολαία» και παρουσιάζει τα προβλήματα των νέων σήμερα και κυρίως τη σχέση τους με την πολιτική. Αν υπάρχει και ποια είναι. Αν έχει αλλάξει. Πώς έχει αλλάξει και γιατί.

Η «Αυγή» δίνει τον λόγο στους νέους, αλλά και στους καθηγητές τους, αυτούς που τους συναναστρέφονται καθημερινά στο γυμνάσιο, στο λύκειο και στο πανεπιστήμιο, και τους ρωτά για την κρίση και την πολιτική. Τους ρωτά αν νιώθουν πως εκπροσωπούνται από τα κόμματα και αν, τελικά, τους αφορούν η πολιτική και οι πολιτικοί.

Όταν μιλούν οι νέοι

Βγήκαμε στους δρόμους του κέντρου και ρωτήσαμε τυχαία νέους και νέες ποια είναι τα προβλήματά τους, πώς τους επηρεάζει η κρίση, ποια η σχέση τους με την πολιτική και βέβαια ποια η γνώμη τους για τη Χρυσή Αυγή.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ,

21 ετών, σπουδάζει μαγειρική -

ΠΕΝΥ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ,

20 ετών, σπουδάζει

φυσικοθεραπευτρία:

«Η κρίση έχει κάνει και καλό και κακό. Απ' τη μία τέλειωσαν οι οικονομίες και οι ανέσεις, απ' την άλλη αρχίζει το μυαλό μας και δουλεύει λιγάκι. Σκεφτόμαστε άλλους τρόπους για να βγουν τα προς το ζην» λέει ο Πέτρος. Ονομάζει την κρίση δημιουργία. Πιστεύει ότι οι άδειες τσέπες δεν σημαίνουν μόνο δυστυχία. «Έχω στερηθεί τον καπνό, τον καφέ, το πότο. Εντάξει. Υπάρχει όμως και η άλλη πλευρά. Ας πούμε στις δουλειές ασφαλίζουν».

Η Πένυ συμφωνεί και φωνάζει γελώντας: «Έχουν πολλά να πληρώσουν τώρα τ' αφεντικά!». Τους συναντήσαμε στο Γκάζι. Κάθονταν «κλασικά στο παγκάκι», όπως οι περισσότεροι νέοι πλέον. «Αντί να δώσεις 5 ευρώ για μια μπύρα, δίνεις 1 ευρώ στο περίπτερο και παίρνεις 5» εξηγούν. Όποτε αράζουν, δεν μιλούν μόνο για σχέσεις και κουτσομπολιά. «Κάνουμε τα δικά μας όνειρα. Πώς θα θέλαμε να ζούμε χωρίς πτήσεις και

**Η ΣΧΕΣΗ
ΤΩΝ ΝΕΩΝ
ΜΕ ΤΗΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ...**

ΦΑΚΕΛΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑ

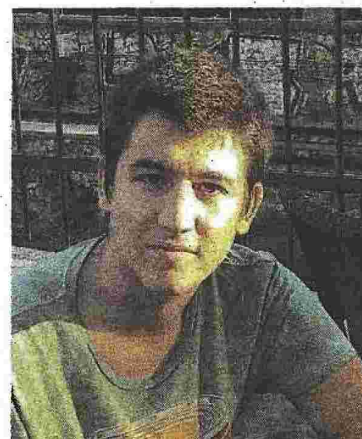
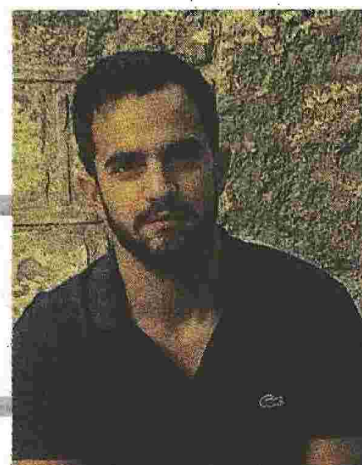
ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΙΑΜΑΛΗ,
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

κετοί στον Μιχαολιάκο και τον Κασιδιάρη. «Ο Τύπος παίζει μεγάλο ρόλο. Δεν έρχονται σ' επαφή με τα γεγονότα, όπως συμβαίνει στην Αθήνα». Η Χαρά συχνάζει στα Εξάρχεια. Της αρέσει ο αέρας τους, μας λέει.

«Ο κόσμος την ψάχνει, δεν μένει στις δυσκολίες. Αν όχι όλοι, οι περισσότεροι είμαστε οικονομικά μείον, εγώ, για παράδειγμα, δεν βρίσκω μόνιμη δουλειά, ενώ δεν υπάρχει και καμία ουσιαστική διευκόλυνση από τη σχολή. Υπάρχουν όμως εναλλακτικές. Η συγκατοίκηση, η ανταλλαγή βιβλίων από χέρι σε χέρι, η οργάνωση σε ομάδες και η συλλογική δράση βοηθούν». Πολιτική, για τη Χαρά, «είναι οι πράξεις σου. Δεν χρειάζεται να ορίζουμε τα πράγματα, διότι τα περιορίζουμε. Ο καθένας πρέπει μόνο να είναι ανοιχτός σε κριτική και απόψεις και να βλέπει τι μπορεί να κάνει».

ΝΙΤΟΥΣ ΑΝΘΟΥΣΗ, 17 ετών, μαθήτρια:

«Ηλπίζα ότι τουλάχιστον τώρα οι άνθρωποι θα έρχονταν πιο κοντά, θα δείχναμε αλληλεγγύη. Οι λέξεις ηθική, υποστήριξη, σεβασμός, αγάπη, υπάρχουν πλέον μόνο στα λεξικά» λέει με παράπονο η Νίτους. Ταυτίζει

την πολιτική με τον κόσμο και όχι με τα κόμματα. Η Χρυσή Αυγή την ενοχλεί. «Κανείς δεν έχει το δικαίωμα να επεμβαίνει στην καθημερινότητα και να αφαιρεί ζωές. Το ακροδεξιό αυτό κόμμα. Γιατί όμως βγήκαν από το σκοτάδι στο φως;».

Αναρωτιέται, όπως κι άλλοι συμπατριώτες της: «Γιατί πρέπει ως νέοι να ζήσουμε τον ναζισμό;» και αναρωτιέται τι μέλλον μπορεί να έχει σε μια χώρα «που στα σχολεία δεν μπορεί να γίνει μάθημα, στους δρόμους σκοτώνουν και δουλειές δεν υπάρχουν ούτε για δείγμα».

στερήσεις. Πώς θ' αλλάζαμε την κατάσταση. Όχι όλα στο πιάτο, αλλά να έχουμε την ευκαιρία».

Το δικό τους «πώς» σημαίνει «σταματάμε να ψηφίζουμε τον Κωστάκη, τον Γιωργάκη, τον Αντώνη. Από τον κόσμο θα γίνει η αλλαγή, όπως με τους Αγανακτισμένους». Για τη Χρυσή Αυγή πιστεύουν ότι είναι μόδα «όπως οι εμο», αλλά συμφωνούν και σε κάτι μαζί της. «Οι μετανάστες χωρίς χαρτιά πρέπει να φύγουν». Περίεργο, μιας και μετά μας ομολόγησαν ότι κι εκείνοι θα ήθελαν να φύγουν στο εξωτερικό, για μια καλύτερη ζωή, εκτός κι αν «αλλάζουν τα πράγματα»...

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΕΛΛΟΣ, 20 ετών, φοιτητής στο ΕΜΠ:

Ο Παναγιώτης πρέπει και να τραπεφεί και να σπουδάσει και να μείνει κάπου. Θεωρητικά δεν θα έπρεπε να 'χει παράπονο. «Το πρόβλημα είναι κυρίως ψυχολογικό. Στερείται πράγματα, όπως την έξοδο ή τις διακοπές, που κάποτε ήταν δεδομένα. Δεν είναι μόνο προσωπικό το ζήτημα. Νιώθεις άσχημα όταν βλέπεις ανθρώπους τριγύρω σου ν' αντιμετωπίζουν βαριά προβλήματα, όταν βλέπεις ανθρώπους ν' απομονώνονται και να κατηγορούνται λανθασμένα, όπως οι μετανάστες, όταν βλέπεις μίσος και κόσμο να κάνει τη ζωή του για τα πιστεύω του...».

Η δολοφονία του Παύλου Φύσσα τον συγκλόνισε. «Η Χρυσή Αυγή πείθει τον κόσμο ότι το ξύλο και οι σκοτωμοί φέρνουν λύσεις», ωστόσο εκείνος θεωρεί ότι για ν' αλλάξει η σημερινή πραγματικότητα χρειάζονται «εκλογές και πολιτικές που θα έρθουν κοντά στην εργατική τάξη». Μέχρι τότε «ο αντιφασισμός είναι απίστευτος».

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΡΝΕΛΗΣ, 26 ετών, εργάζεται με σύμβαση

ορισμένου χρόνου στο Δημόσιο:

Ο Γιάννης βρήκε προσωρινή δουλειά μέσω ενός προγράμματος γι' ανέργους. Μέχρι τώρα δεν έχει κατορθώσει να εξασφαλίσει ένα σταθερό εισόδημα που θα του επέτρεπε να φύγει απ' τους δικούς του. «Το χειρότερο είναι να νιώθεις εξαρτημένος». Πολλοί στη θέση του σκέφτονται το εξωτερικό, αλλά για εκείνον «δεν είναι λύση. Θα παλέψω μέχρι τέλους εδώ κι ό,τι γίνει».

Αυτό που τον ενοχλεί περισσότερο στην πολιτική είναι η υποκρισία. Στην οποία οφείλεται η στροφή του κόσμου στη Χρυσή Αυγή, όπως λέει. «Πάτησαν στην ασυδοσία των υπολοίπων. Οι χρυσαυγίτες είναι οι χειρότεροι λαϊκιστές. Πούλησαν σε κόσμο που ζει σε υποβαθμισμένες και επικίνδυνες περιοχές για να πάρουν τη στήριξή του».

ΝΑΤΑΣΑ ΧΡΥΣΙΚΟΥ, 23 ετών, γραφίστρια - ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, 23 ετών, τοπογράφος:

«Οι δυσκολίες είναι κατά βάση οικονομικές. Χαράτσι δεν πληρώνουμε. Μόνο ρεύμα και νερό». Η Νατάσα μένει με την οικογένειά της, αλλά έχει πάψει να ζητάει χαρτίλκι. «Προτιμώ να μείνω μέσα». Πριν από δύο χρόνια κατέβαινε στο Σύνταγμα, όπως εκατοντάδες χιλιάδες. Δεν ήταν από εκείνους που μουντζωναν τη Βουλή. «Πιστεύω στους πολιτικούς, αλλά όχι όπως είναι τώρα. Θα μου άρεσε μια οικογενειακή κυβέρνηση». Σ' αυτή συμπεριλαμβάνεται και η Χρυσή Αυγή. «Όπως όλοι, έχει τα καλά και τα κακά της».

Λίγες ώρες πριν από την κουβέντα, στη γειτονιά της Νατάσας είχε αφήσει την τελευταία του πνοή ο Παύλος Φύσσας από μέλος της Χ.Α. «Η δολοφονία θα μπορούσε να είναι από μέλος οποιουδήποτε κόμματος» απαντά. Η Αναστασία δεν κρατιέται και α-

ντιδρά: «Μα τις λες; Μιλάμε για φασίστες! Ανθρώπους που φοβούνται το διαφορετικό». Παλιότερα ήταν ενταγμένη στο ΚΚΕ. «Έχω απογοητευτεί από την Αριστερά, αλλά δεν μπορώ να τη βάζω στο ίδιο τσουβάλι με τον ναζισμό». Εκείνο που θέλει «είναι πράξεις. Ακούμε λόγια, αλλά δεν βλέπουμε πράξεις. Ο κόσμος πρέπει να ενεργοποιηθεί, να κατέβει στον δρόμο, να μην περιμένει συνέχεια από τους άλλους, και ειδικά από φασίστες...».

ΧΑΡΑ, 22 ετών, σπουδάζει στην Αρχιτεκτονική:

Μεγάλωσε στην Καρδίτσα. «Εκεί ο κόσμος τα βλέπει διαφορετικά». Έτσι ερμηνεύει την ελπίδα που είδαν αρ-

ΦΑΚΕΛΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑ

«Από τη δεκαετία του '90 ακόμα όλοι διαπιστώνουν μια 'αποπολιτικοποίηση των νέων'. Να καταλάβουμε την αποπολιτικοποίηση που έφερε μαζί της 'το τέλος της Ιστορίας' στις αρχές των '90s και την Ελλάδα της ευμάρειας και της κατανάλωσης.

Το ζοφερό σήμερα όμως πώς παράγει αποπολιτικοποίηση;». Αυτή είναι η ερώτηση την οποία κλήθηκαν να απαντήσουν 3 πανεπιστημιακοί και 2 καθηγητές Λυκείου και Γυμνασίου αντίστοιχα.

Μ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ ΜΑΛΟΥΤΑ:

Οι νέοι/ες της κρίσης είναι όλο και πιο πολιτικοποιημένοι/ες

» **Οι νέοι/ες** παρεμβαίνουν στην πολιτική διαδικασία όταν αισθανθούν ότι τους/ις αφορούν τα πολιτικά διακυβέματα. Βασική διαφορά στην κοσμοαντίληψη, από τη μια γενιά νέων στην άλλη, υπήρξε πάντα το τι ήταν αυτό που θεωρούσαν ότι τους/ις αφορά και το οποίο άλλοτε ήταν πιο ατομοκεντρικό και άλλοτε εξέφραζε κοινωνιοκεντρικές ανησυχίες, κάτι που σχετίζεται με το «κλίμα της περιόδου» στην οποία κοινωνικοποιήθηκαν.

Αν μας επιτρέπεται δε να μιλάμε για τους/ις νέους/ες γενικά, ως φορείς πολιτικής δράσης -παρότι προφανώς η νεολαία δεν αποτελεί ενιαία κοινωνική κατηγορία- είναι ακριβώς γιατί υπάρχει ένας ουσιώδης ομοιογενοποιητικός παράγοντας, που είναι η ιστορική στιγμή κατά την οποία η συγκεκριμένη γενιά διέρχεται σημαντικές φάσεις της κοινωνικοποίησής της. Οι σημερινοί/ές νέοι/ες κοινωνικοποιήθηκαν στην παιδική και εφηβική ηλικία σε συνθήκες απαξίωσης της πολιτικής και του συλλογικού, και σε περιρρέουσα ατμόσφαιρα που ωθούσε προς την ιδιωτέυση και την ατομικότητα. Αυτό αποτυπώθηκε και στα χαμηλά ποσοστά πολιτικής συμμετοχής.

Ωστόσο η κρίση και κυρίως η διαχείριση που της επιφυλάχθηκε, η οποία δημιουργεί φτώχεια κι εξαθλίωση ενώ πλήττει βάρβαρα την ιδιότητα του πολίτη και τη δημοκρατία, αποτελούν ισχυρότατους ανακοινωνικοποιητικούς παράγοντες. Παράλληλα, απαξιώνει την υπάρχουσα κοινωνικοπολιτική οργάνωση και την ιδεολογική ηγεμονία του νεοφιλελεύθερου ιδεολογήματος «εγώ να (θα) τα καταφέρω». Έτσι, οι μη συμμετοχικοί/ές νέοι/ες, που θεωρούσαμε ότι ενδιαφέρονταν μόνο «για πάρτη τους», ωθούνται προς μία αναστοχαστική διαδικασία, η οποία έχει ως ενδεχόμενη απόληξη και την επιθυμία ριζικής αλλαγής στις συνθήκες κοινωνικής συμβίωσης ως ηθικά μη αποδεκτές.

Είναι φανερό στα πρόσφατα γεγονότα διαμαρτυρίας ότι οι νέοι/ες επιανακάμπτουν στην πολιτική και ενίοτε διεκδικούν άλλη λύση, στη βάση άλλης αντίληψης για τη συλλογική συμβίωση. Παρότι αποτελεί αντικείμενο διερεύνησης ποιο είναι το «εμείς», που δομείται στις διαμαρτυρίες σε συνθήκες κρίσης, οι νέοι/ες μοιάζει να διεκδικούν «να πάρουμε την τύχη μας στα χέρια μας». Και ενώ συχνά είναι φανερή η ατομοκεντρική αφετηρία, ακόμη και το ότι πρόκειται για εκδηλώσεις συμμετοχής μη συμμετοχικών πολιτών χωρίς σαφές πολιτικό διά ταύτα, και αυτές λειτουργούν κοινωνικοποιητικά: Το «εμείς» δομείται στην πράξη και ενδεχομένως μετεξελίσσεται προς κατεύθυνση που είναι εγγενής στη δημοκρατία, δηλαδή αυτής του δημοσίου συμφέροντος, της αλληλεγγύης και της έμφασης στη συλλογική επίλυση προβλημάτων.

Το ότι δε υπάρχει αυξημένη ζήτηση διόδων συμμετοχής πέρα από τις καθιερωμένες δείχνει ότι οι νέοι/ες προβαίνουν πλέον στη θεμελιώδη διάκριση της απαξίωσης του κυρίαρχου πολιτικού συστήματος, από την απαξίωση της πολιτικής γενικά: Μαζικά αποδέχονται πλέον έργω ότι χωρίς πολιτική, και χωρίς προσωπική εμπλοκή, δεν γίνεται. Μένει να δώσουν και ξεκάθαρη απάντηση σχετικά με το σε τι είδους κοινωνία θέλουν να συμβιώσουν, και με ποιους όρους. Συνεπώς ναι -και παρά τις όποιες απεχθείς περιπτώσεις έκφρασης των χειρότερων πολιτισμικών χαρακτηριστικών που ελλοχεύουν στην ελληνική κοινωνία- γενικά «οι νέοι/ες της κρίσης», και λόγω της κρίσης, είναι όλο και πιο πολιτικοποιημένοι/ες και οι ενδείξεις για τις επιλογές τους όλο και πιο αισιόδοξες για το μέλλον.

** Η Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα είναι καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης στο ΕΚΠΑ*

Αποπολιτικοποίηση των νέων

ΜΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥΣ

ΧΡ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ:

Να μιλάμε για μια «άλλη» πολιτικοποίηση

» **Κατά τη** γνώμη μου το πρόβλημα δεν είναι η «αποπολιτικοποίηση των νέων», αλλά αντίθετα η «αποπολιτικοποίηση» των παλαιών εργαλείων με τα οποία ερμηνεύουμε τις κοινωνικές σχέσεις. Και κοντά σ' αυτήν την «αποπολιτικοποίηση» έρχεται μια δεύτερη συνθήκη, η απαξίωση των παλαιών και κλασικών δομών πολιτικής συμμετοχής και ενεργοποίησης.

Εξηγούμαι: Πιστεύω, αντίθετα με ό,τι ισχυρίζεται μια ορισμένη κυρίαρχη οπτική, ότι η σημερινή κοινωνική κατηγορία της νεολαίας διακρίνεται από ισχυρή «πολιτικοποίηση», δηλαδή από ισχυρή αίσθηση συλλογικότητας και ισχυρή κατανόηση της σύνδεσης των επιμέρους ζητημάτων με το κεντρικό πολιτικό πρόβλημα της χώρας, που είναι η λειτουργία ενός πολιτικού συστήματος έξω από τις κοινωνικές ανάγκες.

Εξ αυτού άλλωστε του λόγου πηγάζει και η βαθύτατη απάρεσκεια προς το κατεστημένο πολιτικό και επικοινωνιακό σύστημα και τα εργαλεία του (κόμματα, συνδικάτα, θεσμοί εκπροσώπησης, συστημικά μέσα ενημέρωσης, κλπ.).

Τα χαρακτηριστικά της νέας αυτής συλλογικότητας στον χώρο της νεολαίας μπορεί να τα αποτυπώσει κανείς στο τεράστιο πλήθος κοινωνικών, πολιτιστικών, περιβαλλοντικών, εθελοντικών, εκδοτικών και κάθε άλλης μορφής συσπειρώσεων, ομαδώσεων και πρωτοβουλιών, σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο, πλήθος το οποίο καταγράφει μια πρωτοφανή ιδεολογική ζύμωση και μια τεράστια πρωτογενή κοινωνική κινητοποίηση.

Ωστόσο, η «πολιτικοποίηση» αυτή διαφέρει ριζικά από τις «πολιτικοποιήσεις» παλαιότερων εποχών. Έχει διαφορετική γλώσσα,

διαφορετικά εργαλεία επικοινωνίας, διαφορετικές δομές λειτουργίας. Μια σημαντικότερη διαφοροποίηση που διατρέχει τη σημερινή «πολιτικοποίηση» της νεολαίας είναι η διαφορετική σχέση μεταξύ «ατομικού» και «συλλογικού». Οι παλαιές «πολιτικοποιήσεις» απαιτούσαν την πλήρη και συνολική υποταγή του «ατομικού» στο «συλλογικό». Η σημερινή «πολιτικοποίηση» διαμορφώνεται στη βάση μιας άλλης ισορροπίας, όπου το «συλλογικό» θεωρείται χρήσιμο εάν και εφόσον ενσωματώνει και αναγνωρίζει το «ατομικό», και αυτό μέσα σε μία συνεχή διαδικασία αμφισβήτησης και επανοριοθέτησης.

Η καινούργια αυτή συνθήκη είναι προφανές διά γυμνού οφθαλμού ότι αφήνει πίσω της όλα τα παλιά πολιτικά «εργαλεία» συλλογικής δράσης (π.χ. γραφειοκρατικά κόμματα και οργανώσεις, καθεστωτικά συνδικάτα, ξεπερασμένες και άπνοες δομές φοιτητικών συλλόγων και μαθητικών συμβουλίων), τα οποία εγκαταλείπονται και απαξιώνονται μαζικά από τη νεολαία, αλλά πιθανώς και τις μορφές πολιτικής συμμετοχής που σχετίζονται με τους παραπάνω θεσμούς, π.χ. την εκλογική συμμετοχή. Όμως η απομάκρυνση αυτή δεν δηλώνει «αποπολιτικοποίηση», αλλά μάλλον «πολιτικοποίηση».

Βεβαίως, όσο δεν διαμορφώνονται νέα εργαλεία και νέες δομές ουσιαστικής πολιτικής συμμετοχής και κινητοποίησης, τόσο θα αναπαράγεται μια εικόνα απάθειας και αποπολιτικοποίησης. Όμως, άλλο πράγμα η εικόνα και άλλο η πραγματικότητα.

** Ο Χριστόφορος Βερναρδάκης είναι επίκουρος καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο ΑΠΘ*

ΕΥΘ. ΠΑΠΑΒΛΑΣΟΠΟΥΛΟΣ:

Έχουμε μια νέα υβριδική πολιτική ταυτότητα

» **Πριν ορίσουμε**, ταξινομήσουμε και αξιολογήσουμε τα κοινωνικά φαινόμενα σφείλουμε να τα κατανοήσουμε πέρα από ερμηνευτικά στερεότυπα και κοινότοπους αφορισμούς. Αν και η νεολαία αποτέλεσε πρόνομιακό πεδίο επιστημονικής και δημοσκοπικής μελέτης, εντούτοις δεν διαθέτουμε αξιόπιστα εμπειρικά δεδομένα και ασφαλή ερμηνευτικά σχήματα που εξηγούν την ταξική της σύνθεση, τα πολιτισμικά της πρότυπα και την πολιτική της συμπεριφορά, ιδιαίτερα στην παρούσα μεταβατική φάση.

Αποτέλεσμα: Οι κυρίαρχες προσεγγίσεις, οι περισσότερες μπερσινονιστικές και αξιολογικές, να παλινδρομούν μεταξύ της αναπόλησης μιας πολιτικοποιημένης και προοδευτικά προσανατολισμένης νεολαίας, στην οποία μάλιστα ορισμένοι αναγνώρισαν τον ρόλο του ενιαίου και αδιαφοροποίητου ιστορικού υποκειμένου με

οιονεί ταξικά χαρακτηριστικά και της απορίας για την εκκωφαντική απουσία της από το πεδίο των κοινωνικών αγώνων. Κοινό και εύκολο συμπέρασμα: Η νεολαία είναι απολίτικη. Με τον κίνδυνο λοιπόν να υποκύψω σε προϊδέασεις και να διολισθήσω σε αυθαίρετες σχηματοποιήσεις θα διατυπώσω ορισμένες σκέψεις / υποθέσεις που σε καμιά περίπτωση δεν αποτελούν οριστικά και τεκμηριωμένα συμπεράσματα.

Αυτό που αμύχανα ονομάζεται αποπολιτικοποίηση είναι το πολιτικό απείκασμα ριζικών κοινωνικών, οικονομικών και πολιτισμικών μετασχηματισμών που εξελίσσονται ήδη από τη δεκαετία του '80 και συνεκβάλλουν στη δραματική συρρίκνωση της πολιτικής, που τροχοδομεί το πολιτικό σύστημα στις ράγες της κρίσης. Από την άποψη αυτή η πολιτική κρίση προηγήθηκε και έως ένα βαθμό προετοίμασε την οικονομική και κοινωνική κρίση. Σε αυτό το

έδαφος εδραιώθηκαν με ηγεμονικές αξιώσεις ο εργαλειακός λόγος, ο ατομικιστικός ευδαιμονισμός και ο κοινωνικός κομπορμισμός, που σηματοδότησαν μια συνολικότερη συντηρητική μετατόπιση, έκδηλη κυρίως στη νεολαία.

Η προϊούσα «αποπολιτικοποίηση», στον ζοφερό ορίζοντα της κρίσης και πριν ακόμα αυτή εκδηλώσει τις διαλυτικές της συνέπειες, μετασχηματίζεται σε αντιπολιτική. Μια υβριδική πολιτική ταυτότητα που συγχωνεύει σε ποικίλες δοσολογίες: **α)** Την κυνικότητα και την απάθεια του ατομικιστή νάρκισσου, που αποξενώνεται από την δημοκρατική πολιτική οικειοθελώς για να παραδοθεί στην τρυφληότητα της «δημοκρατίας του λάιφ στάιλ». Μην ξεχνάμε ότι η στάση αυτή προβλήθηκε συστηματικά στον παραμορφωτικό καθρέφτη των μίντια ως δημόσια αρετή. **β)** Τη απαξίωση και την αποδοκιμασία των πολιτικών θεσμών και

ΦΑΚΕΛΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑ

23

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΙΑΜΑΛΗ,
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

των πολιτικών συλλήβδην, η οποία ενίοτε εκτράπηκε ακόμα και σε βίαιες συμπεριφορές. **Υ** Την ανασφάλεια και παθητικότητα που προκαλούν ο φόβος ή/και η εμπειρία της κοινωνικής απόσταξης καθώς και οι διασταυρούμενες πιέσεις αρνητικών παραστάσεων και αναφορών. Αυτό ακριβώς το εύφλεκτο μίγμα αποτέλεσε και την καύσιμη υλη για την έκτοξευση της Ακροδεξιάς, η οποία συστηματικά και υπόγεια επένδυσε στις θεματικές της αντιπολιτικής στρέφοντας το ενδιαφέρον της στις πλέον πυκνές εστίες της και κυρίως στη νεολαία.

Η εδραίωση της αντιπολιτικής εξηγεί και την προφανή αδυναμία της Αριστεράς να μετασχηματίσει την εκλογική της επιρροή στις νεότερες ηλικίες σε ιδεολογική ηγεμονία και πολιτική στράτευση, στον βαθμό μάλιστα που και η ίδια θεωρείται από τα στρώματα αυτά -και όχι άδικα- ορ-

γανικό μέρος ενός συστήματος απαξιωμένου και ανοίκειου. Μαγικές συνταγές και εύκολες λύσεις για τη διευθέτηση αυτής της αντίφασης δεν υπάρχουν. Το μόνο βέβαιο είναι ότι, εφόσον η Αριστερά επιθυμεί να ανταποκριθεί στον ιστορικό της ρόλο, οφείλει, επί ποινή εξαφάνισης, να ξαναεπινοήσει την πολιτική διατυπώνοντας με σαφήνεια τα κρίσιμα ταξικά, αξιακά και θεσμικά διακυβεύματα. Οφείλει κοντολογίς να σκέφτεται και να δρα με βάση τις ανάγκες της κοινωνικής συμμαχίας που εκπροσωπεί και όχι να πειθαρχεί σχεδόν αταβιστικά στα παραγγέλματα του κράτους. Ενδεχομένως σε αυτή τη δύσκολη διαδρομή να συναντήσει ξανά τη νεολαία.

** Ο Ευθύμης Παπαβλασόπουλος διδάσκει Πολιτικές Επιστήμες στο Πανεπιστήμιο Κρήτης*

ΧΡ. ΛΑΣΚΟΣ:

Η ιδιωτέυση και η αδιαφορία είναι στάση πολιτική

» **Δεν υπήρξε** στην ιστορία -από τους Σουμέριους και τους πρώτους Αιγύπτιους φαραώ φαντάζομαι, σίγουρα πάντως στην περίοδο του Πλάτωνα και των κλασικών μας- γενιά ηλικιωμένων που να μην ήταν βέβαια για την κατάπτωση της νεολαίας στην εποχή της.

Ο ακραίος εξευτελισμός της πλειονότητας των Γάλλων κοινωνιολόγων, δημοσιογράφων και δημοσιολόγων -και αριστερών, ανάμεσά τους- που οίκτησαν τη ναρκωμένη νεολαία, την οποία «τίποτε δεν μπορεί να την ξυπνήσει» από τον βαθύ της ύπνου, από τα γεγονότα του Μάη του '68, ωστόσο, δεν έγινε μάθημα για τους επόμενους -και ούτε πρόκειται να γίνει.

Και για να μην ξεχνιόμαστε σχετικά με τα δικά μας. Ούτε στο Πολυτεχνείο το 1973 βρέθηκε το σύνολο της γενιάς ούτε η εκτεταμένη επιρροή των αριστερών ιδεών στη μεταπολίτευση -με την εξαίρεση, ίσως, των καταλήψεων του 1979-80- σήμανε κάτι με διαρκή αποτελέσματα. Και αναφέρομαι σε αυτά γιατί αποτελούν ένα είδος ορόσημου της

παρουσίας μιας «άλλης νεολαίας». Μνήμες ανυπόστατων «πρωισμών», όπως αποδείχτηκε. Η κατίσχυση της «γαλάζιας γενιάς» στα πανεπιστήμια, λιγότερο από δέκα χρόνια μετά την πτώση της χούντας ίσως, τελικά είχε μεγαλύτερη επίδραση στην ελληνική κοινωνία. Για να πάψουμε να βαυκαλιζόμαστε ακόμη για τις φοβερές παλιές... νεοτίτες.

Η εμπειρία μου ως καθηγητή σε τάξεις δεκαεπτάχρονων αγοριών και κοριτσιών δεν είναι πως αδιαφορούν ή ιδιωτεύουν αουστόλως. Περισσότερο, από παιδιά της «ευημερίας» είναι παιδιά μιας παρατεταμένης περιόδου ήττας των αριστερών κοσμοαντιλήψεων και ολοκληρωτικής εξαφάνισης από τη δημόσια θέα των αριστερών πρακτικών. Η απέχθεια, λοιπόν, προς την πολιτική είναι στάση επικραθισμένη κατεξοχήν από αυτό το μακροϊστορικό δεδομένο. Έτσι, είναι στάση πολιτική που μια Αριστερά άξια του αντικομφορμιστικού εαυτού των καλών στιγμών της μπορεί να την αξιοποιήσει για μια ενεργητική ένταξη των νέων στην αλλαγή του

κόσμου. Και να σπάσει, έτσι και μόνο έτσι, η άλλη, η χρυσαυγίτικη πολιτικοποίηση.

Έλεγε ο Μισεά στην «Εκπαίδευση της Αμάθειας»: «Αν είναι αλήθεια, όπως έγραψε ο Ντεμπόρ, ότι για πρώτη φορά στην ιστορία της 'η κυριαρχία του θεάματος ανέθρεψε μια γενιά υποταγμένη στους κανόνες της', είμαστε υποχρεωμένοι να συμπεράνουμε ότι ο καπιταλισμός, στον πόλεμο που τον φέρνει αντιμέτωπο με την ανθρωπότητα, φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια πήρε ένα μεγάλο προβάδισμα». Δεν συμφωνώ καθόλου. Καμιά οριστική «ανθρωπολογική μετάλλαξη» δεν ευνοεί τον καπιταλισμό. Και δεδομένου πως η ανατροπή δεν θα γίνει παρά μόνο με πολύ μεγάλη νεανική συμμετοχή, αν είχε δικίο ο Μισεά, τότε η Ιστορία θα τελείωνε με πολύ κακό τρόπο. Έχουμε λόγους να πιστεύουμε, παρόλο τον σημερινό ζόφο, πως δεν θα γίνουν έτσι τα πράγματα.

** Ο Χρήστος Λάσκος είναι Οικονομολόγος, καθηγητής Λυκείου*

ΣΤ. ΤΣΑΚΙΡΗ:

Θα σας μεταφέρω τα λόγια των μαθητών μου

» **«Α! Δεν μας** αρέσει εμάς η πολιτική», λένε. «Οι πολιτικοί μας έχουν αποκλείσει και μες δεν ασχολούμαστε μ' αυτούς, μόνο βρίζουμε». Η φιλολογική απάντηση «άλλο οι πολιτικοί και άλλο η πολιτική» τους αφήνει αδιάφορους στην καλύτερη περίπτωση -στην πιο συννηθισμένη προκαλεί χλευασμό. Και όμως τα μηνύματά τους στα θρανία είναι άκρως πολιτικά, αλλά οι μαθητές μου δεν τα αναγνωρίζουν ως τέτοια. Στις ζωγραφίες τους αποτυπώνεται κενό και απελπισία. Αντιλαμβάνονται τις ανισότητες ως ταξικές, αλλά δεν «πολιτικοποιούν το θέμα».

Όταν όμως διαπιστώνουμε ότι όλα τα προβλήματα είναι πολιτικά, τότε κάτι πάει να γίνει. Ο Άγγελος δηλώνει οπαδός της Χρυσής Αυγής. Αλλά συγκλονίζεται όταν του λέω ότι και εγώ είμαι εν δυνάμει στη λίστα των προγραφών της ως αριστερή καθηγήτρια. «Αυτό δεν τόξερα» λέει. «Νόμιζα ότι μόνο οι μετανάστες είναι οι εχθροί». Η ταινία «Το κύμα» ήταν η απάντησή στο «ανώδυνο» της γένεσης του φασισμού. Την επόμενη μέρα το σχεδιάγραμμα της έκθεσής εμπλουτίστηκε με πολλά συναισθήματα. Παιδιά μεγαλύτερα μέσα στην «ευμάρεια» των προηγούμενων ετών βλέπουν τη ζωή τους να αλλάζει. Βιώνουν μια οικογένεια που πλήττεται, αλλά δεν συζητά, δεν αντιδρά, δεν αγωνίζεται.

Η σωρευμένη απογοήτευση εύκολα γίνεται μνησμός και επιθετικότητα. Η αντίληψή τους δομείται από τις «πρώτες ειδήσεις» των καναλιών, από τις

ατάκες του Τράγκα και την ανάλυση του Πρετεντέρη. Υιοθετούν εύκολα τα διχαστικά διλήμματα «των δύο άκρων» και όλα προσπαθούν να τα ερμηνεύσουν μέσα σε προκαθορισμένα πλαίσια. Αντιδρούν όταν οι θέσεις που ακούγονται καταδεικνύουν κομματική ταυτότητα.

Ελάχιστοι μαθητές γνωρίζουν όλα τα κόμματα και το πρόγραμμά τους, όλοι όμως γνωρίζουν τους αρχηγούς τους. «Είστε με τον Τσίπρα, φαίνεστε» λένε. Μόνο στη Χρυσή Αυγή δεν αναγνωρίζουν τον αρχηγό, αλλά τα πρωτοπαλικάρα και της Βουλής και της γειτονιάς τους. Όταν όμως η συζήτηση φεύγει από την αντίδραση και επικεντρώνεται στις λύσεις, τότε μοιάζουν να το ξανασκέφτονται. Παύουν να αναζητούν τους εχθρούς στον διπλανό τους, στον μετανάστη, στον εξαθλιωμένο και παλεύουν να καθορίσουν με μνηυματικό λόγο όλα όσα τους φταίνε. Τώρα τελευταία, όμως, δείχνουν να θέλουν να καταλάβουν, να ερμηνεύσουν. Ανησυχούν, αρκεί να μπορείς να το δεις. Ρωτάνε, αρκεί να μπορείς να τους ακούσεις. Οι έτοιμες απαντήσεις δεν τους αρκούν, θέλουν μόνοι τους να τις βρουν. Με ρωτούσαν: «Είσαι αριστερή, κυρία;» Απαντούσα να. «Τι σημαίνει αριστερός;» ρωτάει ο Νίκος. «Να αμφισβητείς... να συμπορεύεσαι... και να αντιστέκεσαι...» απαντά η Μαρία.

** Η Σταματία Τσακίρη είναι φιλόλογος στο Γενικό Λύκειο των Ιωαννίνων*